

Aszimmetrikus analógiák a nyelvészeti elméletalkotásban: a stimulus szegénységére vonatkozó argumentum esete

Bódog Alexa

Problémafölvetés

Kertész és Rákosi (2008): az adatok nem pusztán információ tartalommal, hanem plauzibilitási értékkel is rendelkeznek

- az adatok plauzibilis kijelentések, melyek direkt forrásból származnak
- a kezdeti plauzibilitási értéket a forrás megbízhatósága határozza meg
- az adatok igazságjelöltek
- az érvelési folyamathoz képest határozzuk meg, mi számít adatnak

Direkt adatok esetében is alkalmazunk következtetéseket

- cél: ellenőrizni, hogy a forrás megfelel-e bizonyos módszertani kritériumoknak = mérlegelni a forrás megbízhatóságát

A plauzibilitási érték hozzárendelése konvencionális módon történik direkt forrás esetében

DE: K&R nem foglal nyíltan állást abban a kérdésben, hogyan születik a kezdeti plauzibilitási érték (mit értünk „konvencionális mód” alatt), valamint ragaszkodni kívánnak a standard fölfogás azon intenciójához, hogy az adatok valamilyen módon adottak (információtartalmuknál fogva)

Ha elfogadjuk, hogy a direkt adatok esetében alkalmazott következtetések módszertani megfontolásokon nyugszanak + elfogadjuk, hogy az adatok valamilyen módon adottak, akkor nem csak az lehetséges, hogy az érvelési folyamathoz képest határozzuk meg, mi számít adatnak, hanem az is lehetséges, hogy az adatok „gyűjtése” magának a ciklikus és prizmatikus érvelésnek a szerves részét képezi.

Ebben az esetben viszont nem tartható a standard fölfogás azon intenciója sem, hogy az adatok valamilyen módon adottak.

Másképpen megfogalmazva:

Hipotézis: az, hogy az adatok valamiképpen adottak = az adatokat nem gyűjtjük, hanem létrehozzuk bizonyos konvencionális eszközök (módszertani megfontolások) fölhasználásával.

- amennyiben elfogadjuk, hogy direkt adatok esetében alkalmazunk következtetéseket, úgy érdemes kiválasztani egy típust és annak példáján keresztül ellenőrizni a hipotézist
- ezért a továbbiakban egy speciális analógiás folyamatot vizsgállok: az ontológiai szempontból aszimmetrikus analógiákat

Analógiák és direkt adatok

Analógiák mindenhol vannak

- a világ kategóriákra bontásának alapja (Itkonen 2005:171.)
- a kognitív fejlődés egyik sarokköve (Gentner és Tuupin 1986: 278.)
- a tudományos elméletek nélkülözhetetlen eleme (Hesse 1963: 5.)

Hesse: az analógiák valamilyen módon megfigyelhető jelenségek között állnak fenn

- nem pusztán induktív általánosítások
- egyik típusok preteoretikus abban az értelemben, hogy modellt hoz létre

Az analógia logikai problémája:

x	y
A1	A1
A2	A2
B1	C1
B2	C2
Bn	Cn

D1	?

Az analógiás elemek közötti reláció lehet oksági vagy normatív, általában rész-egész viszonyokban jelenik meg

A nyelvészeti adatgyűjtésben sok esetben analógiás következtetésekhez folyamodunk (Itkonen 2005), melyeknek két releváns típusát tudjuk megkülönböztetni:

- analógiás modellek (hessei értelemben) // analógiás fölfedezések (itkoneni értelemben)
- analógiás másolás, replikáció

Ezek az analógiák aszimmetrikusak, mivel a kérdéses elem létezik az analógia megalkotásának, fölismerésének pillanatában (= ontológiai aszimmetria)

Példák:

1. az „evidencia” előtti modell:

- konvención alapul
- a modell címkéi maradnak, a mögöttük rejlő tartalom változik (köszönhetően a ciklikusságnak és a prizmatikusságnak)
- olyan hipotézisek, melyek egyben adatként is szolgálnak (POS, UG, ...)

2. másolatok:

- pl. grammatikalitási ítéletek
- az adatok interpretációja az elmélet konvenciónin alapul
- a megbízhatóság mérlegelésének kritériuma: a tokengyártás lehetőségeinek belátása

A nyelvészeti adatgyűjtésben sok esetben analógiás következtetésekhez folyamodunk (Itkonen 2005), melyeknek két releváns típusát tudjuk megkülönböztetni:

- analógiás modellek (hessei értelemben) // analógiás fölfedezések (itkoneni értelemben)
- analógiás másolás, replikáció

Ezek az analógiák aszimmetrikusak, mivel a kérdéses elem létezik az analógia megalkotásának, fölismerésének pillanatában (= ontológiai aszimmetria)

A POS argumentum

Ha tehát a megbízhatóság mérlegelésének folyamata részben analógiás folyamat, akkor el kell fogadni azt, hogy az adatok információtartalmának valamilyen szempontból való adottsága nem tartható a standard fölfogás szándékai szerint. Ha az adatok valamilyen módon adottak, akkor az részben valamilyen konvencionális, preteoretikus modell általi adottságot jelent.

„To say that “language is not innate” is to say that there is no difference between my granddaughter, a rock, and a rabbit. In other words, if you take a rock, a rabbit, and my granddaughter and put them in a community where people are talking English, they’ll all learn English. If people believe that, then they’ll believe language is not innate. If they believe that there is a difference between my granddaughter, a rabbit, and a rock, then they believe that language is innate.” (Chomsky 2000: 50.)

A POS melletti érvek két csoportja (Pullum & Scholz 2002):

1. a gyermek teljesítményén(ek értelmezésén) alapulnak

gyorsaság: a nyelvelsajátítás rendkívül gyors folyamat

megbí zhat ós ág: tipikus fejlődési mintázat mellett a gyerekek mindig sikeresen elsajátítják a nyelvet

pr odukt i vi t ás: a gyerekek végtelen rendszerhez jut

szel ekt i vi t ás: a gyerekek a nyelvtant a rendelkezésre álló sok rossz adat alapján is létre tudja hozni

al ul det ermi nál ts ág: az adatok nem határozzák az elsajátított nyelvtant

konvergenci a: különböző gyerekek nagyon hasonló nyelvtant hoznak létre

uni verzal i t ás: a gyerekek olyan rendszert sajátít el, mely minden emberi nyelvben jelen levő hasonlóságokat tartalmaz

2. a gyermek környezetén(ek értelmezésén) alapulnak:

nincs megerősítés: a gyermeket nem jutalmazták közvetlenül a nyelvelsajátításban mutatott előrehaladásáért

végesség: a gyermek véges számú adathoz jut hozzá

idioszinkrónia: a gyermek túlságosan sokszínű adathoz jut hozzá

darabosság: a gyermek nem jut hozzá a nyelv minden adatához

pozitív adatok kizárólagossága: a gyermek nem tudja, mi a grammatikus

degeneráltság: a gyermek rendkívül sok hibás adathoz jut hozzá

1. és 2. preteoretikus feltételezések =
adatok = pozitív plauzibilitási értékkel
rendelkező kijelentések, mert inherens
funkcionális hasonlóságon alapulnak

- a hasonlóság forrása a preteoretikus modell
- az analógia preteoretikus, de nem kontextusfüggetlen
- a konvencionalitás a feltételezések tartalmában rejlik, e tartalom interszubjektív érvényességgel bír (nagyjából megegyezünk abban, hogy mi a tanulás, a memória, mit jelent az a szó, hogy innát, stb.)
 - ez alapján rekonstruálható a konvencionalitás

„We are certainly not the first to

notice that the blanket labeling of distinct developmental trajectories as 'innate' (or 'learned') impedes scientific understanding. Bateson has identifies seven ways in which 'instinct' and 'innate' are polysemous in the behavioral ecology literature, and notes that few traits are innate in all seven senses. Griffiths argues that 'innateness' is undesirable as theoretical term, since it confuses exactly what needs to be clarified.”

Scholz és Pullum 2007